

GENETİK MÜHENDİSLİĞİ VE BİYOTEKNOLOJİ

GENETİK MÜHENDİSLİĞİ VE BİYOTEKNOLOJİ

✓ Çeşitli mühendislik alanlarını kullanarak bitki, hayvan ve mikroorganizma yapılarının laboratuvar ortamında geliştirip onlardan yeni ürünler üretmeyi amaçlayan bilim dalına **biyoteknoloji** denir.

Sütten yoğurt yapımı, sirke üretimi, hamur mayalanması gibi olaylar geleneksel biyoteknolojik yöntemlerdir. Aşı, ilaç, hormon üretimi, atık maddelerin temizlenmesi için canlıların kullanımı, gen aktarımı gibi çalışmalar ise modern biyoteknolojik yöntemlerdir.

✓ Genlerin izole edilmesini, çoğaltılmasını, farklı canlı genleri ile birleştirilmesini ya da genlerin canlılar arasında nakledilmesi için çalışmalar yapan bilim dalına **genetik mühendisliği** denir.

GENETİK MÜHENDİSLİĞİ VE BİYOTEKNOLOJİ

Islah Yöntemleri

- ✓ **Melezleme:** Farklı karakterler bakımından homozigot olan bireylerin çaprazlanması ile heterozigot bireyler elde edilmesidir.
- ✓ **Yapay Dölleme:** Üstün özellikli spermiler ile üstün özellikli yumurtaların laboratuvar ortamında döllenmesidir.
- ✓ **Poliploidi:** Kromozom çift sayısının fazla olması durumudur. Poliploidi canlılar daha verimli ve daha dayanıklı ürün oluştururlar.
- ✓ Günümüzde biyoteknoloji ve genetik mühendisliğinin çalışmaları ile; alkollü içecekler, aşı, süt ürünleri, interferon, insülin hormonu, penisilin ve türevleri, büyüme hormonları, ekmeke, sirke, alkol ve aseton gibi ürünler, deterjan gibi maddeler üretilmektedir.

GENETİK MÜHENDİSLİĞİ VE BİYOTEKNOLOJİ

GDO (Transgenik Organizma)

- ✓ İstenilen özellikte bitki ve hayvan üretilebilmek için, insana yarar sağlayacak şekilde organizmaların genetik yapıları değiştirilmektedir. Bu şekilde genetiği değiştirilmiş canlılara **GDO (Transgenik canlı)** denir.
- ✓ Bu canlıların besin olarak kullanılmasına, ileriki dönemde insanlarda alerjik reaksiyonlara sebep olabileceğinden birçok bilim insanı tarafından karşı çıkılmaktadır.

İnsan Genom Projesi

- ✓ 1990 yılında pek çok ülkenin desteği ile insanların genetik maddesinin nükleotit diziliminin belirlenebilmesi için başlatılmış projedir.
- ✓ Genetik maddenin 3 milyardan fazla nükleotid, 20000 - 25000 civarında gen içerdiği saptanmıştır. (Genomun yaklaşık olarak %97'si tüm insanlarda aynıdır.)

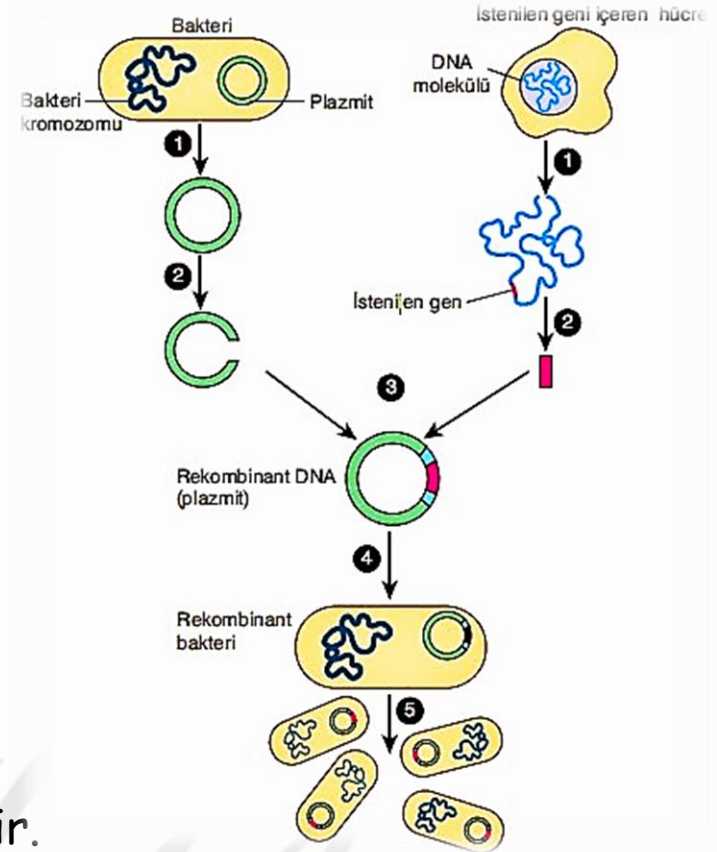
GENETİK MÜHENDİSLİĞİ VE BİYOTEKNOLOJİ

Gen Klonlanması: Bir canlıya ait olan genin başka bir canlıya aktarılmasıdır.

✓ Seçilmiş bir genin plazmit ya da bir virüs içerisine yerleştirilerek bir bakteriyeye aktarılması ve bakteri aracılığı ile birçok kopyasının üretilmesine **gen klonlanması** denir.

Gen klonlanmasının aşamaları:

- 1) İstenilen geni taşıyan DNA molekülü ile vektör olarak kullanılacak olan bakteri plazmiti saf olarak elde edilir.
- 2) DNA molekülü üzerinde klonlanacak gen belirlenir. Vektör olarak kullanılacak plazmit ve klonlanacak gen kesilir.
- 3) Klonlanacak gen plazmitin boş kalan kısmı ile birleştirilir. Bu şekilde rekombinant DNA molekülü elde edilmiş olur. Böylece klonlanacak gen, plazmit içine yerleştirilir.
- 4) Rekombinant DNA bir bakteriyeye aktarılarak rekombinant bakteri elde edilir.
- 5) Rekombinant bakterinin üremesi ile klonlar oluşur. Bunlar arasından istenilenler seçilir. Seçilenler ile uygun çalışmalar yapılır.

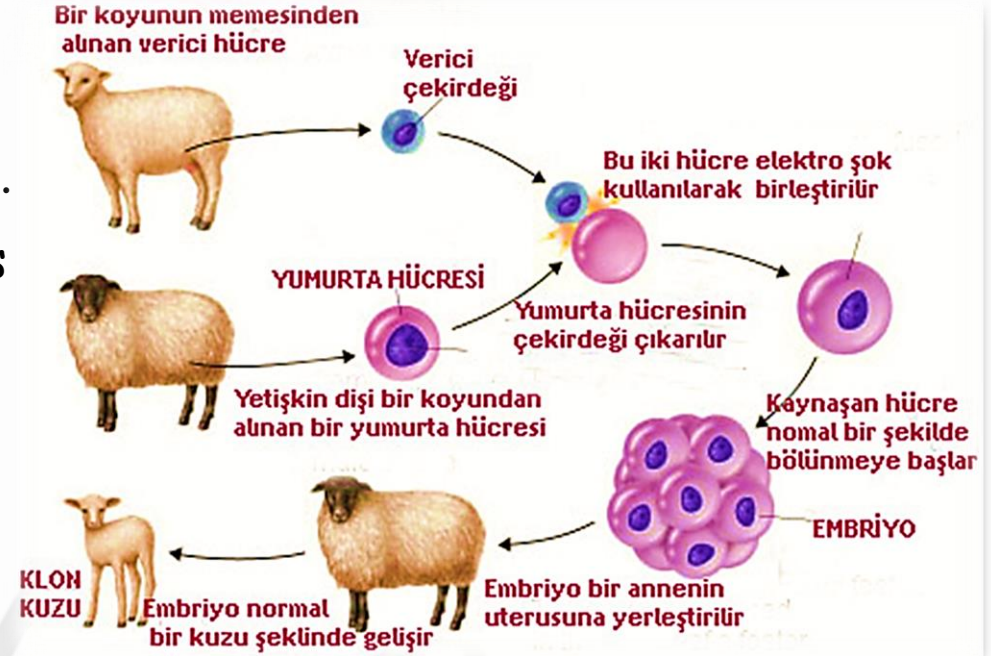
GENETİK MÜHENDİSLİĞİ VE BİYOTEKNOLOJİ

Hayvan Klonlanması: Bir hayvanın genetik olarak kopyasının üretilmesidir.

✓ İlk klon canlı DOLLY ismi verilen bir koyundur. (1996) Ancak Dolly sadece 6 yıl yaşayabirmiştir.

Koyun Klonlanmasının Aşamaları

- 1) Dişi bir koyunun (2. koyun) yumurta hücresi alınmış ve bu hücrenin çekirdeği çıkartılarak bir süre yaşaması sağlanmıştır.
- 2) Başka bir dişi koyunun (1. koyun) memesinden bir hücre alınmış bu hücrenin çekirdeği çıkartılmıştır.
- 3) Sitoplazması alınan yumurta hücresi ile çekirdeği alınan meme hücresi kaynaştırılarak 2n kromozomlu bir hücre elde edilmiştir.
- 4) Oluşan 2n kromozomlu hücre mitoz bölünmelerle embriyo halini almış ve farklı bir dişi koyun (3. koyun) rahmine yerleştirilerek gelişmesi sağlanmıştır.
- 5) Gebelik sonunda doğan koyun genetik olarak 1. koyunun aynısı yani klonu olmuştur.

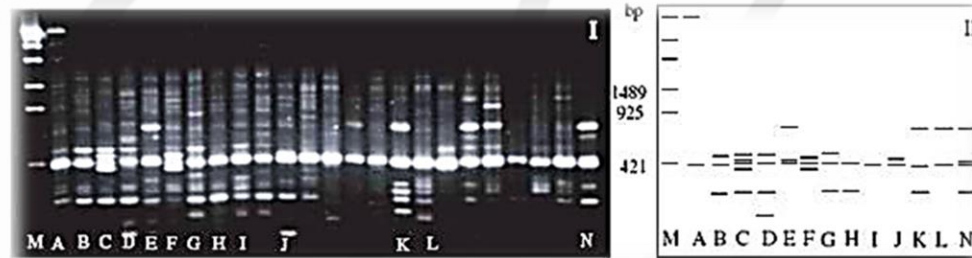

GENETİK MÜHENDİSLİĞİ VE BİYOTEKNOLOJİ

Gen Terapisi: Virüsler kullanılarak insanlardaki bozuk genlerin sağlam genler ile değiştirilmesidir.

DNA Parmak İzi: İnsandan alınan DNA molekülünün enzimler ile parçalanarak bazı uygulamalar sonucu bantlaşma yapması ve bu bantlaşmaların pek çok alanda kullanılmasıdır.

✓ Her insanın DNA parmak izi farklıdır. Tek yumurta ikizlerinin de parmak izleri birbirine çok benzemesine rağmen farklıdır.

GENETİK MÜHENDİSLİĞİ VE BİYOTEKNOLOJİ

Kök Hücre: Bölünme yeteneği fazla ve farklılaşmamış hücrelere **kök hücre** denir.

- ✓ Embriyo, kordon kanı ve yetişkin bireylerin bazı dokuları temel kök hücre kaynağıdır.
- ✓ Yetişkin kök hücreler, vücutta birçok doku ve organ yapısında bulunur. Buldukları organların hasar görmesi durumunda hasarlı bölgeyi onarırlar.
- ✓ Embriyonik kök hücreler, embriyo yapısında bulunur; gebelik süresince farklılaşarak canlının fetüs halini almasını sağlar.
- ✓ İnsandan alınan kök hücreler laboratuvar ortamında geliştirilerek organ ve doku üretiminde kullanılabilir.

